

2012-23-01

Lärares syn på åtgärdsprogram i Sverige och Storbritannien

Av: Anna Grönlund

GYMNASTIK- OCH IDROTTSHÖGSKOLAN

Examensarbete 53:2012

Seminariehandledare: Bengt Larsson

Examinator: Kerstin Hamrin

Sammanfattning

Syfte

Syftet med denna studie är att se hur lärare arbetar med åtgärdsprogram i idrott och hälsa. Avsikten är att undersöka och utveckla mina och läsarens kunskaper kring hur lärare arbetar med åtgärdsprogram i Sverige och Storbritannien och vilka effekter och vilken påverkan åtgärdsprogrammen har och får för elever och lärare.

Frågeställning

Hur arbetar lärare med åtgärdsprogram i Sverige och Storbritannien i idrott och hälsa?
Vad påverkar detta arbete enligt lärarna? Vilka effekter får åtgärdsprogrammen för eleverna enligt lärarna?

Metod

Som metod har jag valt att intervjua lärare - det vill säga en kvalitativ form av studie. Jag har intervjuat sex lärare, tre lärare inom det svenska skolväsendet och tre lärare inom det engelska för att på så sätt få en jämn fördelning.

Intervjuerna spelades in och dokumenterades i skrift vilket lärarna också informerades om. Idrottslärarna informerades innan intervjun om intervjuernas syfte och användningsområde samt de etiska rättigheterna utifrån VR (vetenskapsrådets forsknings etiska principer). Lärarna informerades även om rätten av valet att avstå från att delta i intervjun och studien.

Slutsats och Resultat

Slutsatsen av denna rapport visar att åtgärdsprogrammen i Sverige och England ser snarlika ut och omfattar i stor utsträckning samma sak. Hur och i vilken omfattning dessa åtgärdsprogram används varierar dock. Lärarna anser i stor utsträckning att åtgärdsprogram leder till ett förbättrande av resultat för eleverna men att de samtidigt anser sig lite oroliga för att det även kan döma eleverna och att det i sin tur leder till sämre resultat och lägre självkänsla. Forskningen talar både för och emot att elever med särskilda behov gagnas av åtgärdsprogram och att det beror på hur dessa åtgärdsprogram utformas och följs upp men i huvudsak hur undervisningen läggs upp för att eleven skall nå sitt mål.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
2. Bakgrund.....	2
2.1 Individuella utvecklingsplaner	2
2.2 Åtgärdsprogram.....	3
2.3 Läroplaner/ Nationella Curriculum- i Sverige och Storbritannien.....	5
3. Teoretiska perspektiv	8
3.1 Ramfaktorer.....	8
3.2 Betyg och bedömning.....	10
4. Syfte	11
5. Frågeställning	11
6. Metod	12
6.1 Den kvalitativa metoden.....	12
6.2 Urval.....	12
6.3 Genomförande	12
6.5 Etiska aspekter.....	13
6.6 Validitet.....	13
7. Resultat.....	13
7.1 Lärarintervjuer.....	14
7.1.1 Lärarnas arbetssätt med åtgärdsprogram i Sverige och London	14
7.1.2 Vad påverkar lärarna i arbetet med åtgärdsprogram	15
7.1.3 Vad är effekterna av åtgärdsprogrammen enligt lärarna.....	16
8 Diskussion/ Analys.....	16
8.1 Metoddiskussion.....	18
Referenser.....	19
Bilaga 1	1
Bilaga 2	2
Bilaga 3	3

1. Inledning

I denna uppsats har jag valt att fokusera på omfattningen av användandet av åtgärdsprogram och lärarnas åsikter om åtgärdsprogrammets effekt på elevens chanser att på sikt nå kunskapsmålen.

Vilka åtgärder vidtas i Sverige samt England om kunskapsmålen inte nås och vad påverkar lärarna i dess strävan att tillgodose elevernas chanser att på sikt nå strävansmålen?

Mitt intresse för detta forskningsområde tog sin början i mina funderingar kring hur utvecklingsplaner följs upp och vad som händer om eleverna inte lyckas eftersträva de givna resultaten i utvecklingsplanen. När jag har varit på praktik och jobbat i andra skolor har jag fått känslan av att det ser olika ut beroende på skola och vad lärarna har för resurser gällande tid, personal och ekonomi.

Genom kontakter inom skolväsendet i Storbritannien visade det sig att även de följde en typ av utvecklingsplan och att om denna inte resulterade i att eleven uppnådde målen sattes då ett åtgärdsprogram in. Jag blev nyfiken på att undersöka vidare hur lärare ser på dessa åtgärdsprogram och effekten av dem samt vad som påverkar dem. Finns det negativa effekter och hur speglar detta en strävan efter lika behandling mellan elever i olika skolor oavsett var man går?

Det kan vara så att lärare behöver utveckla sin kunskap gällande åtgärdsprogram för att på så sätt lära sig att disponera sin tid och vara förberedd på vilka åtgärder som bör vidtas om allt inte går som det ska för elever och att det då vidtas åtgärder direkt för att eleven på sikt skall nå kunskapsmålen. Kanske skiljer sig åtgärdsprogrammen och dess uppföljning mellan våra länder och kanske finns det lärdom att inhämta från det ena eller andra landet gällande hur man som lärare bör jobba med åtgärdsprogram för att nå bästa möjliga resultat.

2. Bakgrund

2.1 Individuella utvecklingsplaner

En individuell utvecklingsplan skall finnas i både Sverige och England (Skolverket 2012 & Department of education 2012), utformningen är olika men de jag har sett ser snarlika ut och innehåller i princip samma kolumner. IUPn (individuella utvecklingsplaner) skiljer sig från skola till skola och det är upp till skolorna att utforma en IUP som ska visa vad eleven kan och ska sträva vidare emot. En individuell utvecklingsplan bör uppge var eleven befinner sig kunskapsmässigt, vilka potentiella svårigheter som finns, hur eleven skall arbeta för att nå dessa kunskapsmål, delmål och huvudmål. Det ska även uppges vilka som skall involveras i planen. Om en elev inte uppfyller målen i en individuell utvecklingsplan och eleven befaras inte nå ett godkänt betyg skall ett åtgärdsprogram sättas in (Skolverket) (National curriculum).

Under 1980- talet började i och med utbildningsreformerna en åtstramning och decentraliserad skola formas mot att bli mål och resultat formad skola. För att öka styrandet från högre nivåer blev det viktigt med detaljerade dokumentationer om enskilda elever. Det skulle nu finnas skrivna individuella utvecklings planer, underlag för utvecklingssamtal och så kallade åtgärdsprogram. I mångt och mycket skall de nationella målen brytas ned och tas itu med ämne för ämne. Detta kan enligt Hult(2011) beskrivas som en pedagogisk planering som skall syfta till att definiera och tydliggöra vad eleven behöver utveckla som kan ses som ett första steg i bedömningsprocessen. Läraren ska i utvecklingsplanen redogöra för elev samt föräldrar vilka mål som eleven skall uppnå och vilka arbetsmetoder som kommer att användas. Den individuella utvecklingsplanen får inte endast vara tillbaka syftande utan även framåtsyftande. Läraren skall ge en tydlig bild om hur eleven skall överkomma eventuella svårigheter och om dessa problem/svårigheter anses för övermäktiga skall det kompletteras med ett så kallat åtgärdsprogram. I åtgärdsprogrammet ska det finnas en tydlig strategi om vilket stöd eleven behöver. Rektorn kan även lägga till extra punkter i den individuella utvecklingsplanen som kan handla om den sociala utvecklingen och elevens syn och vilja till sitt eget ansvarstagande för skolans ämnen (Hult2011). Åtgärder har vidtagits för att på nationell nivå utveckla mål och resultat inriktad styrning för att på så sätt höja grundskolans kvalitet och måluppfyllelse genom dessa individuella utvecklingsplaner. Detta utifrån

föräldrar, elever och lärares perspektiv. Föräldrarna skall genom denna utvecklingsplan få en större kunskap om dess barns utveckling och framsteg. Eleverna skall i och med individuella utvecklingsplanen få en bättre uppfattning om, och ges möjlighet att utveckla ett större ansvar för sitt skolarbete, och på så sätt anamma och motiveras i sitt skolarbete och i sitt lärande. Slutligen skall läraren också kunna i ett så tidigt skede som möjligt kunna sätta in resurser om stöd är nödvändigt men också reflektera över hur kunskapen lärts ut (Hult 2011).

2.2 Åtgärdsprogram

I England använder man sig endast av så kallade IEP (individual- education plan) som alla elever får. Om eleven inte uppnår de förväntade resultaten skrivs en ny IEP. Dessa är utformade på olika sätt beroende på skola. Det finns alltså inga fler planer som tas fram om eleven inte når upp till det förväntade målen. Denna plan är närmast identisk det svenska åtgärdsprogrammet och individuella utvecklingsplanen och syftar till att ha kortsiktiga mål för eleven att sträva mot.

Department of education:

<http://www.education.gov.uk/schools/teachingandlearning/curriculum>

I Sverige har skolverket utformat allmänna råd för hur åtgärdsprogram bör utformas (Skolverkets allmänna råd 2008). Dessa råd bör ligga som grund för de lokala åtgärdsprogrammen som utformas i skolorna i Sverige. Skolverket har upprättat de allmänna råden för att det visat sig svårt att ta reda på vad, hur och vilken typ av åtgärder som bör vidtas och i vilken utsträckning. Det har även visat sig vara svårt att kartlägga elevernas behov av särskilt stöd och omfattning av stöd som bör sättas in.

Vidare har det visat sig, att innan revideringen och utformningen av dessa råd har eleven blivit den huvudsakliga bäraren av ansvar för att nå kunskapsmålen.

Enligt skolverket är åtgärdsprogram ett dokument/handling som bör skapas för alla elever som anses i behov av särskilt stöd (Skolverkets allmänna råd, 2008). Åtgärdsprogrammet bör innehålla mål och åtgärder som skall leda till att eleven når ett förbättrat resultat och främjar elevens tillvaro i skolan för att eleven så småningom når uppnåendemålen. Åtgärdsprogram som begrepp uppkom i och med statens offentliga utredningar om skolans arbetsmiljö (SOU 1974:53).

1 januari 2001 inrättade Skolverket krav på att det skall upprättas åtgärdsprogram för elever som är i behov av särskilt stöd i alla skolformer. Detta krav innefattar dock inte förskoleklassen, fritidshemmet, förskolan och vuxenskolan.

Om utredningen visar att eleven behöver särskilt stöd, skall rektorn se till att ett åtgärdsprogram utarbetas. Av programmet skall det framgå vilka behoven är, hur de skall tillgodoses samt hur åtgärderna skall följas upp och utvärderas.

(Skollagen kap.5 1 §)

Det finns ingen fast mall om hur programmen ska utformas vilket resulterar i att alla skolor upprättar sina egna åtgärdsprogram.

Åtgärdsprogrammen skall enligt skolverket inte ersätta den individuella utvecklingsplanen, utan en elev som är i behov av särskilt stöd bör ha både en individuell utvecklingsplan och ett åtgärdsprogram. En individuell utvecklingsplan bör följa eleven under hela skoltiden medan ett åtgärdsprogram endast bör inrättas vid behov och finnas under en begränsad tid (Skolverket, 2001).

Larsson- Swärd (1999) hävdar att åtgärdsprogram sker i en relativt liten omfattning för enskilda elever inom barnomsorg och skola. Författaren menar vidare att programmet har som syfte att agera stöd för enskilda elever med svårigheter. Åtgärdsprogrammen bör innehålla beskrivningar, moment och problematiseringar av barnets behov och mål. Det bör även finnas konkret planering av hur och på vilket sätt åtgärder skall tas. I dokumentet kan även beskrivningar kring elevens bakgrund och miljösituation ingå. Åtgärderna kan vara kortsiktiga men även långsiktiga beroende på elevens behov och situation. Det bör även i programmet dokumenteras ansvars- och uppgiftsområden och vilka som omfattas och engageras i programmet för att eleven ska nå målet. Åtgärdsprogrammet ska finnas till och resultera i att eleven stöds i sina svårigheter och att svårigheterna på så sätt förebyggs hos den enskilda eleven. Författaren hänvisar även till socialstyrelsens skrift ”En skola för alla” där man då betonar vikten av att upprätta åtgärdsprogram och att det är personalen på skolan ansvarar för att upprätthålla detta. Inom barnomsorgen upprättas åtgärdsprogram på ett varierat sätt med varierad omfattning och resultat (Larsson- Swärd 1999).

Ölmér (2011) hävdar att lärarna bör genomföra en pedagogisk kartläggning vilket innebär att de som pedagoger får syn på den enskilda elevens totala skolsituation. Detta stöds även av skollagen som säger att

*Efter en kartläggning är det rektorn som tar ett beslut om vad som skall ske
näst
(skollagen kpp.5 1 §)*

I denna kartläggning bör förslagsvis även elevens starka och svaga sidor redovisas och dess orsaker, om möjligt. Kartläggningen ska visa när det fungerar bra för eleven och när det fungerar sämre. Ölmér (2011) menar vidare att kompetensen för personalen kan variera gällande skrivandet av passande mål och åtgärder. Detta i sin tur kan leda till att hjälp av specialister tvingas tas in. I slutändan är det rektorn som bär det huvudsakliga ansvaret att se till att ett möte planeras och genomförs med alla berörda parter (Ölmér, 2011).

Åtgärdsprogrammets händelseförlopp ser oftast ut som följande:

Först görs en upptäckt sedan en anmälan. Efter detta följer en utredning som skall leda fram till ett beslut om hur åtgärdsprogrammet ska utformas. Efter att tiden gått ut skall dokumentet och åtgärdsprogrammet utvärderas och följas upp. (Ölmer, 2011)

Skolverket har genomfört en granskning då kvalitet på åtgärdsprogram inspekterades och även hur skolorna runt om i Sverige arbetade med dessa. Granskningen visade att skolorna arbetade utifrån åtgärdsprogram och att de skrevs i stor omfattning, det visade även att skolan inte alltid jobbade utifrån dessa program i praktiken. Problematiken lades i stor utsträckning ut på eleven istället för att ur ett bredare perspektiv få syn på saker utifrån den pedagogiska miljön. Ett annat problem var att åtgärdsprogrammen hade liknande åtgärder och var i stor utsträckning likriktade. Det saknades även utvärderingsbara mål och i många fall saknades åtgärder överhuvudtaget. Skolverket hävdar att erfarenhet visar att åtgärdsprogram som innehåller tydliga och konkreta åtgärder och mål, där skolan utformat åtgärder som eleven kan uppnå på kortare sikt, ger en god effekt (Skolverket 2012).

2.3 Läroplaner/ Nationella Curriculum- i Sverige och Storbritannien

Läroplaner är en förordning som skall finnas inom skolväsendet för att ange de värden som skolan ska bygga sin undervisning på. Det ska finnas mål som i sin tur skall genomsyra undervisningen i skolan. I dessa mål bör det finnas strävansmål såväl som uppnåendemål. Den Engelska och Svenska läroplanen syftar i stor omfattning åt samma håll, i England betygsätts eleverna inte inom just idrott dock. Detta innebär att eleverna har snarlika förutsättningar men den stora skillnaden gäller utbildningen av lärare i ämnet.

Nedan följer de grundläggande värden som står som introduktion till i den svenska läroplanen gällande idrott och hälsa:

Undervisningen i ämnet idrott och hälsa ska syfta till att eleverna utvecklar allsidiga rörelseförmågor och intresse för att vara fysiskt aktiva och vistas i naturen. Genom undervisningen ska eleverna få möta många olika slags aktiviteter. Eleverna ska också ges möjlighet att utveckla kunskaper om vad som påverkar den fysiska förmågan och hur man kan påverka sin hälsa genom hela livet. Eleverna ska även ges förutsättningar för att utveckla goda levnadsvanor samt ges kunskaper om hur fysisk aktivitet förhåller sig till psykiskt och fysiskt välbefinnande. Undervisningen ska ge eleverna möjlighet att utveckla kunskaper i att planera, genomföra och värdera olika rörelseaktiviteter. Eleverna ska genom undervisningen också utveckla kunskaper om begrepp som beskriver fysiska aktiviteter och ges förutsättningar att ta ställning i frågor som rör idrott, hälsa och livsstil. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla sin samarbetsförmåga och respekt för andra. Undervisningen ska skapa förutsättningar för alla elever att under hela sin skoltid kontinuerligt delta i skolans fysiska aktiviteter och bidra till att eleverna utvecklar en god kroppsuppfattning och tilltro till sin egen fysiska förmåga. Genom undervisningen ska eleverna utveckla förmågan att vistas i utemiljöer och naturen under olika årstider och få förståelse för värdet av ett aktivt friluftsliv. Undervisningen ska även bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om risker och säkerhetsfaktorer i samband med fysiska aktiviteter och hur man agerar i nödsituationer. (skolverket 2012:7)

I the national curriculum i England såg den introducerande texten i idrott och hälsa ut på det här sättet.

PE develops pupils' competence and confidence to take part in a range of physical activities that become a central part of their lives, both in and out of school.

A high-quality PE curriculum enables all pupils to enjoy and succeed in many kinds of physical activity. They develop a wide range of skills and the ability to use tactics, strategies and compositional ideas to perform successfully. When they are performing, they think about what they are doing, analyse the situation and make

decisions. They also reflect on their own and others' performances and find ways to improve them. As a result, they develop the confidence to take part in different physical activities and learn about the value of healthy, active lifestyles. Discovering what they like to do, what their aptitudes are at school, and how and where to get involved in physical activity helps them make informed choices about lifelong physical activity.

PE helps pupils develop personally and socially. They work as individuals, in groups and in teams, developing concepts of fairness and of personal and social responsibility. They take on different roles and responsibilities, including leadership, coaching and officiating. Through the range of experiences that PE offers, they learn how to be effective in competitive, creative and challenging situations.

(National Curriculum2012:13)

I det engelska skolväsendet utbildas lärarna ofta till klasslärare. Det vill säga, en lärare som är ansvarig för en klass och bedriver undervisning i elevernas huvudsakliga ämnen. Det ingår också i deras tjänst att undervisa i idrott, vare sig de har utbildning i detta ämne eller inte. Det är väldigt ovanligt att en Primary school har fler än en utbildad idrottslärare då dessa oftast jobbar i de högre årskullarna. Eleverna betygsätts ifrån key stage 1, vilket kan jämföras med årskurs 1-3 i Sverige men inte specifikt i idrott i grundskolan. De Engelska skolorna som satsar på idrott och värdesätter idrott använder sig ofta av ett fristående bolag som jobbar med att fortbilda lärare och ge dem vidare inspiration och verktyg för att kunna utföra en kvalitativ undervisning i idrott. Denna tjänst är inte gratis utan är en kostnad som skolan står för om de väljer att ta in denna tjänst.

Jag har under min forskningsperiod fått chansen att besöka och intervjua lärare på en Engelsk skola vid namn Rosendale primary school. De använder sig av LSSP (Lambeth school sports programme) se beskrivning nedan, som förser dem med material i form av lektionsplaneringar, tävlingar och kurser kontinuerligt. Organisationen LSSP förhåller sig och bygger sitt innehåll på the National Curriculum, det vill säga motsvarigheten till vår svenska läroplan. Läroplanen ser i stor omfattning ut som vår svenska i målen men skiljer sig gällande simning då detta inte finns något krav på att kunna i England.(<http://www.education.gov.uk/schools/teachingandlearning/curriculum/primary/b00199167/pe/ks1>)

Our organisation has been formulated from the old School Sport Partnership model within Lambeth and as a result of cuts to national funding The Lambeth School Sport Programme (LSSP) was born.

We as a team are driven to improve the quality of PE provision and school sport opportunities. Our vision is to sustain what we deliver locally and illustrate good practice in order to expand our team to work with more schools within South London.

We offer services to primary, secondary and special schools and continue to deliver a commitment to improving sporting and physical activity opportunities outside of school hours learning.

Schools have access to a range of delivery options and packages and we are constantly working to offer new services applicable to the needs of our schools.

*The LSSP is a key local delivery partner commissioned to deliver Short Breaks, Ready, Steady, GO! and Sportivate projects across Lambeth
(Lambeth sportsprogramme)*

I The National Curriculum står det att man som lärare bör ställa höga krav på prestationen och uppnåendet hos eleverna för att på så sätt nå mål över det förväntade för årskursen. Detta går inte att återfinna någonstans i den svenska läroplanen. I den engelska skolans betygssystem och omdömen ska eleven nå som lägst en tvåa av fyra för att ligga i fas men det anses av lärarna som jag haft kontakt med att eleven minst ska ha nått en trea innan de byter årskurs vilket egentligen är den nivån som man sedan bör börja på i nästa årskurs. Konsekvenserna av att inte nå målen är beroende på situation då det endast är omdöme och inte betyg. I förlängningen leder det dock till att eleven får gå om årskursen om elevens resultat fortsätter att degradera. (National Curriculum & Skolverket).

3. Teoretiska perspektiv

Jag har valt att använda mig av ramfaktorteorin samt betyg och bedömning som teoretiska perspektiv. Ramfaktorteorin på grund av att ramarna är det som påverkar lärarna i allt som försiggår runtomkring och betyg och bedömning för att åtgärdsprogram och individuella utvecklingsplaner är verktyg för att nå betyg och bedömning.

3.1 Ramfaktorer

Ramfaktorteorin grundades för drygt trettio år sedan av Urban Dahlöf. Ramfaktorteorin grundar sig i hur undervisningen styrs och begränsas av olika faktorer (Linde, Lindblad och Naeslund 1999). Denna teori baseras på att visa sambandet mellan undervisningens ramar, det

vill säga vad som påverkar det pedagogiska arbetet i form av exempelvis innehåll, tid, resurser och hur det i slutändan påverkar resultatet. Dahlöfs teori formulerades för att belysa de begränsningar som skolan stod inför som organisation. Denna teori grundade Dahlöf också för att undersöka effekterna av att utföra undervisning i sammanhållna klasser i förhållande till nivå grupperade klasser och dess resultat.

Teorin skulle påvisa och skapa en förståelse kring undervisningens resultat som var kopplat till undervisningsförloppet. Detta begränsades av yttre betingelser som tid till förfogande och sammansättningen av gruppen. Teorin las fram och beskrevs som en modell där ramar gick vidare till en process som sedan utvecklades i ett resultat av vad lärarna hade att förhålla sig till för att kunna genomföra sin undervisning. Genom denna teori påvisades att vissa saker och mål var omöjliga att uppnå på grund av begränsande förhållanden som i slutändan styr undervisningens genomförande. Som exempelvis en för stor grupp och endast en lärare gör att eleverna inte kan genomföra redovisningar enskilt då detta i sin tur tar för mycket tid. Vad som då blir möjligt att i praktiken genomföra i undervisningen bygger på lärarnas bedömning av vad som i praktiken och under de rådande förutsättningarna blir möjligt att genomföra rent praktiskt i undervisningen. Förhållandena som formas i undervisningen påverkas av de strukturella faktorerna i lärarnas bedömningar och handlingar (Linde, Lindblad och Naeslund 1999).

Sedan ramfaktorteorin grundats har vårt sociala, ekonomiska och politiska läge förändrats i samhället och så också den skola vi har idag. Även i och med dessa förändringar är denna teori lika levande och spelar en lika stor roll nu som då (Ibid).

Genom ramfaktorteorin kan en förståelse, förklaring och ett praktiskt förnuft väckas och ses i relation till sociala och historiska händelser. Teorin ger en förståelse om vad som påverkar verksamheten i skolan. Skolan som institution vilar på såväl ramar och regler, som på lärarna som aktörer. Teorin runt ramar utvecklades till att problematiseras ytterligare genom frågeställningar som ”varför uppstår dessa ramar?” Och ”varför skapas dessa relationer mellan ramar och process till att få ett sådant resultat?”

Innebörden av dessa ramar för återskapandet av skola och samhälle blev av intresse till följd av undersökningar som visade på hur skolan bidrog till att skapa jämlikhet och jämställdhet i samhället.

Förutom fysiska, administrativa och

Juridiska ramar kan man ju tänka sig att andra begränsningar förklarar vad som är möjligt och inte möjligt i klassrummet. Dessa kan bland annat vara traditioner, de medverkandes föreställningar om vad man ska tala om och hur, den sociala sammansättningen av elevgruppen.
(Lindblad, Linde & Naeslund 1999)

Ramfaktorteorin kan summeras genom att se att begränsningarna, det vill säga ramarna utgör vad som i praktiken är möjligt i undervisningen och hur resultatet i slutändan kommer att se ut. En lärare befinner sig kanske i en situation med trettio elever i sin klass där läraren skall se till så att eleverna tar till sig informationen under de 45 minuter av lektionstid som finns att disponera. Innan läraren kan gå vidare måste denne se till så att eleverna tagit till sig informationen för att läraren på så sätt ska kunna gå vidare. Detta skapar en begränsning och en viss fyrkantighet enligt Linde (2000) för läraren att kunna utföra sitt uppdrag (Linde 2000).

3.2 Betyg och bedömning

Individuella utvecklingsplaner och åtgärdsprogram är sätt att nå betyg och bedömning. Både individuella utvecklingsplaner och åtgärdsprogram kan även ses som en typ av bedömning. Lundahl hävdar att det finns både positiva och negativa effekter av bedömning.

Utgångspunkten för bedömning bör vara att eleverna ska utveckla sina kunskaper och på så sätt få bättre resultat. Metoderna i hur eleverna bedöms har stora effekter på elevernas fortsatta kunskaps utbildning och att detta är av både negativ och positiv natur. Lundahl (2012) hävdar fortsättningsvis att det även är ett mått på kvaliteten på lärarnas undervisning i stort. I relation till detta står även i vilken omfattning och utsträckning lärarna bör hållas ansvariga för elevernas resultat (Lundahl 2012).

Eleverna stimuleras i sitt lärande när de får ett synliggörande över vad de faktiskt lärt sig och känner en delaktighet i sitt eget lärande. Detta bidrar i sin tur till eleverna känner en inre motivation och inte bara söker yttre belöningar (Ibid).

Måhl (2007) hävdar att bedömning av elever är av stor betydelse om eleven i förväg besitter informationen om de krav som ställs. Han anser vidare att bedömningen blir i större omfattning utvecklande om eleven i förväg har tagit del av hur bedömningen för en specifik uppgift kommer att genomföras (Måhl 2007).

Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper. Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen

4. Syfte

Syftet med denna studie är att se hur lärare arbetar med åtgärdsprogram i idrott och hälsa. Avsikten är därmed att undersöka och utveckla mina kunskaper kring hur lärare arbetar med åtgärdsprogram i Sverige och Storbritannien och vilka effekter och vilken påverkan åtgärdsprogrammen har och får för elever och lärare.

5. Frågeställning

Hur arbetar lärare med åtgärdsprogram i Sverige och Storbritannien i idrott och hälsa?

Vad påverkar detta arbete enligt lärarna?

Vilka effekter får åtgärdsprogrammen för eleverna enligt lärarna?

6. Metod

6.1 Den kvalitativa metoden

I denna rapport har jag valt att förhålla mig till den kvalitativa metoden då jag valt att intervjua 6 lärare. Denna metod innebär att man ser den omgivande verkligheten som subjektiv (Backman, 2008).

6.2 Urval

Jag har i denna uppsats valt att intervjua sex stycken lärare som alla undervisar i idrott och hälsa. Tre av dessa intervjuer genomfördes i en svensk skola i Stockholm och tre i en engelsk skola i London. Lärarna har valts ut utifrån lärarnas möjlighet och tid till att ha delta under den specifika tid jag var i England och Sverige och genomförde intervjuerna. Jag fick kontakt med dessa lärare genom att de arbetat på min praktikplats och jag har vid intervju tillfällena rättat mig efter när lärarna haft tid över mellan lektioner för att intervjua dem. Lärarna undervisar i olika årskurser i hela grundskolan. Skolorna har valts på grund av bekvämlighetsprincipen då jag har släkt som jobbar på skolan i London och har VFU på den svenska skolan. Personerna som intervjuats är av båda könen - två var kvinnliga och fem var manliga - Lärarna var i ålder mellan 30-55 år. Lärarna undervisar sina egna elever i den Engelska skolan det vill säga de elever de är klasslärare åt medan de svenska lärarna endast är ämnes lärare i ämnet idrott. På den engelska skolan fanns dock en lärare som endast jobbade med idrott och då hoppade in för de olika klasslärarna och stöttade dem i sitt undervisande av idrott. En av de engelska lärarna som intervjuades var utbildad idrottslärare medan de andra två var klasslärare men undervisade sin klass i idrott.

6.3 Genomförande

Intervjuerna har genomförts i Stockholm och i London.

Alla intervjuer spelades in och har transkriberats. Jag har sedan valt ut de delar och de citat som jag fann av värde och av vikt gällande mitt forskningsområde. Lärarna fick vid intervjuerna besvara nio förberedda frågor som ställdes av mig och som vi sedan samtalade kring. Lärarna intervjuades när de hade tid över. Intervjuerna tog cirka 20 minuter vardera. Vissa intervjuer genomfördes på deras privata kontor i de fall där detta var för stökigt i form av ljud valdes lugnare platser där intervjuerna kunde genomföras utan störande moment som

exempelvis i konferensrum. Lärarna fick inte se frågorna på förhand utan fick svara på dem spontant för att jag på så sätt skulle få ett mindre på för hand konstruerat svar.

6.5 Etiska aspekter

Jag har i denna studie följt alla dessa forskningsetiska frågor vid genomförandet av min studie.

Jag har igenom denna rapport förhållit mig till vetenskapsrådets forsknings etiska principerna genom att jag har informerat lärarna som intervjuats vad informationen ska användas till i min uppsats och vad det är jag vill undersöka. Jag har även frågat alla intervjuade lärare om de vill delta och att informerat dem att de har möjlighet att avböja. Lärarna har även fått information om att jag inte kommer röja deras identiteter och att de förblir anonyma. Material och information som jag inhämtat under intervjuerna har jag informerat lärarna om att den endast kommer att användas i min uppsats och ingenting annat.

6.6 Validitet

Som forskare vill jag sträva mot att fånga en mångtydig bild som urskiljer det som anses som normalt, typiskt och speciella och relationen mellan dessa. Dessa aspekter vill jag sedan se en tydlig koppling till det studerade för att på så sätt få en så valid undersökning som möjligt. Enligt Patel & Davidsson (2003) är ett sätt att öka validiteten är att låta den intervjuade personen ta del av resultaten och på så sätt låta respondenterna ta del av tolkningar och slutsatser och ge återkoppling om dessa anses som rimliga och korrekta. I intervjuernas resultat bör forskaren sträva efter en bra balans mellan citat och kommenterande text så att läsaren själv får bilda en uppfattning om tolkningens trovärdighet (Patel & Davidsson 2003). I denna studie har de medverkande fått se över texter och citat för att på så sätt öka trovärdigheten i min studie.

7. Resultat

Jag har i denna studie valt ut de delar som jag anser relevanta för min studie. Jag kommer i denna resultatdel redovisa lärarnas åsikter och funderingar kopplade till min frågeställning.

Enligt Patel & Davidsson (2003) är syftet med att använda sig av intervjuer som är av kvalitativ art ett sätt att upptäcka och identifiera olika egenskaper och beskafter hos den intervjuade. På detta sätt kan aldrig svar på förhand formuleras då både intervjuare och den intervjuade är medskapare i samtalet som pågår under intervjun.

7.1 Lärarintervjuer

I de sex intervjuer som genomförts har lärarna fått svara på nio frågor som vi tillsammans samtalat kring. Jag har gjort anteckningar under tiden för intervjuerna. Frågorna har i resultatdelen delats in i rubriker för att läsaren lättare skall kunna följa och förstå resultatet av min studie kopplat till min frågeställning.

7.1.1 Lärarnas arbetssätt med åtgärdsprogram i Sverige och London

1. Skriver man åtgärdsprogram i alla ämnen, alltid?
På denna fråga skiljde sig svaren något. I den svenska skolan sa alla lärare först ja men en lärare sa sedan ” Om en elev har problem i många ämnen så blir det oftast de praktiska ämnena som hamnar i skymundan. Det är helt enkelt viktigare att en elev klarar exempelvis matte kursen hellre än idrotten. Så ser det ut. Så ja åtgärdsprogrammen skrivs men kan i idrotten bli bortprioriterad om det finns annat som anses viktigare” I den engelska skolan skriver man inga åtgärdsprogram i idrott.
2. Hur och vem utformar själva åtgärdsprogrammets utformning på din arbetsplats?
På denna fråga svarade de svenska lärarna att ledningen med hjälp av lärarna utformar åtgärdsprogrammet. Detta fungerade även på samma sätt i Storbritannien. Den ansvarige var ytterst ledningen.
3. Hur arbetar du med åtgärdsprogrammen (Uppföljning etc)?
Det fanns på denna fråga en skillnad i svar beroende på vilket land jag befann mig i hur lärarna arbetade med åtgärdsprogram i idrott och hälsa. I Sverige ansågs det som otroligt viktigt och något som alla lärare använde sig av. I Storbritannien var detta obefintligt. Åtgärdsprogrammen i Sverige sätts in i samband med att eleven inte når kursplanens mål medan det i Storbritannien inte finns en så specifik kursplan för ämnet idrott och hälsa. I Storbritannien berättar en av de få lärarna på skolan med idrottsutbildning att ”eleverna på skolan kan få rekommendationer under sitt utvecklingssamtal att de bör träna ett specifikt moment i idrotten för att nå bättre resultat” Detta följs inte upp sedan och det finns inget krav på att momentet ska uppfyllas. Detta beror i huvudsak på att eleverna inte betygsätts i ämnet i grundskolan (key stage 1 och 2).

4. Hur följer du upp åtgärdsprogrammen? Skiljer sig detta arbetssätt från dina kollegers?
En lärare på den svenska skolan menade att ”uppföljningen sker genom att eleverna kollas kontinuerligt och att de deltar i special idrott och att jag då ser ett förbättrande av resultat” En engelsk idrottslärare berättade att ” jag ger vissa elever i läxa att till exempel träna på att hoppa hopprep trettio hopp per dag” Han hävdade vidare att han sedan kollade eleven då och då för att ge feedback.
5. När (speciell tidpunkt) tas beslut om att sätta in åtgärdsprogram och av vem/vilka?
Lärarna svarade alla att åtgärder bör sättas in för eleven så snart som möjligt om läraren anser detta nödvändigt. En lärare sa också att ” åtgärdsprogram kan många gånger komma på tal under elevmöten då alla lärare som har samma elever ses och diskuterar elevernas utveckling”
6. Finns specifika rutiner på skolan när ett åtgärdsprogram skall sättas in och hur ser i så fall dessa ut?
Gällande frågan om man skriver åtgärdsprogram i alla ämnen alltid, skiljde sig svaren mellan skolan i Stockholm och London. En av lärarna i den svenska skolan berättade att ” Åtgärdsprogram alltid skall skrivas i alla ämnen om det anses som en åtgärd som behöver tas medan den engelska skolan endast skrev åtgärdsprogram i de grundläggande ämnena som framförallt läs och språkinläring, matematik, men även SO och NO ämnen. Däribland inte idrott.

7.1.2 Vad påverkar lärarna i arbetet med åtgärdsprogram

7. Vad påverkar dig och dina kolleger i arbetet med åtgärdsprogram?

Alla lärarna både i Sverige och Storbritannien hade relativt liknade svar inom detta område. Ramfaktorerna hade en avgörande roll och att detta påverkade dem varje dag hela tiden. I Sverige skiljde sig dock det faktum att något som påverkade arbetet med dessa åtgärdsprogram var att man som lärare inte kunde ta för givet att ens eleverna skulle dyka upp på lektionerna för att på så sätt nå sina mål. Det vill säga att elevernas skolk hade en bidragande faktor. Detta kom aldrig på tal i den engelska skolan. Lärarna berättade att tiden många gånger inte räckte till för en lärare att hinna med att ge stöd åt elever i behov av särskilt stöd i ämnet idrott och hälsa. En av de svenska lärarna sa även att ” det är logistiskt sätt svårt att få ihop det med tiden. Man kan inte vara på två ställen samtidigt, även om man gärna vill”

Alla lärare var även överens om att resurserna som fanns tillgängliga ofta spelade en stor roll i hur mycket man kunde göra för att hjälpa eleven att nå sina mål.

8. Involveras föräldrarna och du som lärare i åtgärdsprogrammen för att delta i att eleven skall nå målen?

På denna fråga svarade lärarna i både Sverige och Storbritannien att föräldrar och lärare involveras för att hjälpa eleven att nå målen enligt lärarna. Åtgärdsprogrammen ser snarlika ut och följs upp på liknande sätt. Se bilaga 2.

7.1.3 Vad är effekterna av åtgärdsprogrammen enligt lärarna

9. Hur ser du som lärare på åtgärdsprogram? Gagnas eleverna av detta eller finns negativa effekter av att eleven får ett åtgärdsprogram på sig?

En av de svenska lärarna svarade på denna fråga ”Jag vill inte sätta åtgärdsprogram i första stadiet. Känner att det finns en riska att döma eleverna på ett negativt sätt och det kanske i sin tur får negativa effekter” Resten av lärarna hade i allmänhet en god inställning till åtgärdsprogram och att det i de flesta fall gagnade eleverna i dess utveckling. En lärare sa att ” Jag tror inte det finns några negativa effekter. Eleverna kan med ett åtgärdsprogram känna att alla runt omkring är involverade och att det finns en plan för hur målen ska nås. Jag tror att det blir lätt och konkret för eleven att se vad som behöver göras”

8 Diskussion/ Analys

Jag har i denna rapport velat undersöka

**Hur arbetar lärare med åtgärdsprogram i Sverige och Storbritannien i idrott och hälsa?
Vad påverkar detta arbete enligt lärarna? Vilka effekter får åtgärdsprogrammen för eleverna enligt lärarna?**

Detta har resulterat i att jag genom intervjuer fått en vidare inblick i lärarnas arbete kring åtgärdsprogram i Sverige och i England. Det har även resulterat i att jag fått vidare information om hur lärarna ser på vilka effekter detta får på eleverna enligt lärarna

Intervjuerna har visat på att lärarnas arbete med åtgärdsprogrammen används men i olika utsträckning. I Sverige skriver lärarna alltid åtgärdsprogram och de ser det som att det i stor omfattning gagnar elevernas lärande. Detta kan även kopplas till det skolverket har sett i sina

undersökningar där det visat sig att åtgärdsprogram som innehåller tydliga och konkreta åtgärder och mål som eleven kan uppnå på kort sikt har god effekt (skolverket 2012). Detta styrks även av Lundahl (2012) som hävdar att eleverna utvecklas i sitt lärande med hjälp av dessa bedömningsmetoder men att på vilket sätt de utförs och vad de innehåller är avgörande för vilka slutgiltiga resultat det sedan får för eleverna. Författaren menar vidare att det på så sätt kan få antingen negativa eller positiva effekter för eleverna och att detta sedan kan påverka eleverna (Lundahl 2012). Detta stöds även av en av lärarna som ansåg att han inte ville döma ut en elev som då möjligtvis kan få en negativ känsla till ämnet idrott och hälsa. Denna tes stöds även av Måhl (2007) som även menar att om eleven är medveten om hur denne blir bedömd har en större chans att nå det uppsatta målet och på så sätt gagnas positivt utifrån detta (Måhl 2007).

Genom denna rapport visade det sig även att ramfaktorerna hade en betydande roll i hur dessa åtgärdsprogram fick ta plats och tid för lärarna. Lärarna i intervjun var alla överens om att det fanns en rad ramfaktorer som påverkade lärarna i sitt yrke och i sitt arbete med åtgärdsprogrammen. Detta styrks så även av ramfaktorteorin där författarna hänvisar till att lärarna kan falla offer för omständigheternas spel som gör att undervisningen påverkas. (Linde 2000). Ramfaktorerna kan göra att det blir svårt för lärare att hinna med elever som inte uppnår målen och befaras bli underkända

Det blir även tydligt genom denna rapport att lärarna har en större frihet gällande vilka krav på uppnåendemål och strävansmål som upprättas på skolan. Läroplanerna ser olika ut och har olika frihet gällande skolornas påverkan av den lokala kursplanen. Detta innebär en otroligt varierad idrott och hälsa undervisning.

Detta gör det förhållandevis mer fritt för de Engelska lärarna i sitt uppdrag som lärare men leder i sin tur till en större variation i vad eleven skall uppnå från skola till skola. Idag finns det inte på skolverket något dokument på hur en åtgärdsplan ska se ut utan endast rekommendationer. Det finns inte heller något underlag på vad som ska finnas med eller hur det bör följas upp. Detta leder som jag ser det på samma sätt som i England till att åtgärdsprogrammen ser olika ut och används på olika sätt. Jag frågar mig då hur detta samtidigt skall bidra till en skola för alla på samma villkor och förutsättningar som det står i läroplanens allmänna råd och föreskrifter. Om Åtgärdsprogram samt individuella utvecklingsplaner såg likadana ut i hela Sverige och lärarna hade en bestämd mall att utgå ifrån kanske bedömning skulle kunna ske på ett mer likvärdigt sätt under liknade förutsättningar. Då skulle det även kanske bli lättare för lärare att i sin tur kunna eftersträva de allmänna råd som finns om lika behandling och lika bedömning och dess innebörd.

Under de intervjuer jag utfört såg åtgärdsprogrammen snarlika ut men användes i olika omfattning. I England skrevs åtgärdsprogrammen inte överhuvudtaget i just ämnet idrott och hälsa då detta ämne ansågs som mindre viktigt. De Svenska lärarna medgav också att om det fanns andra ämnen som potentiellt kunde bli underkända gick dessa före idrott och hälsa ämnet. Att lärarnas utbildningar ser annorlunda ut i Sverige och England bidrar även det till en variation i ämnets betydelse i skolan då ämnet idrott och hälsa ämnet värderas som mindre viktigt i och med att lärarna kan undervisa i ämnet i grundskolan utan att faktiskt vara utbildad inom just detta ämne. Eftersom att detta ingår i klasslärarens tjänst blir det för vissa ett ämne som de bara måste undervisa i vilket jag tror leder till en lägre standard på idrottslektionerna och anses som ett oviktigt ämne. I Sverige upplevde jag genom intervjuer att åtgärdsprogram skrivs i störst omfattning gällande simning vilket inte heller är något krav att kunna i grundskolan enligt det engelska skolväsendet (National curriculum 2012).

8.1 Metoddiskussion

Jag hade i denna uppsats även kunnat göra exempelvis observationer men ansåg att det räckte med intervjuer. Jag hade kunnat skicka mina intervju- frågor till lärarna men ansåg att mina chanser att mer uttömmande svar var större vid personlig kontakt. I efterhand anser jag att mina val av lärare passade sig bra och att de var välvilliga till att försöka tillhandahålla mig med så mycket information som de kunde. Resultatet på mina intervjuer hade, anser jag kunnat bli annorlunda beroende på vilka skolor jag besökt och hur många olika.

Referenser

Backman, J (2008). *Rapporter och uppsatser*. Andra upplagan. Lund: Studentlitteratur.

Hult, A. & Olofsson, A. (2011). *Utvärdering och bedömning i skolan*. Stockholm: Natur och Kultur.

Lambeth sportsprogramme.(2012-15-01). <http://www.lambethssp.co.uk/15>

Larsson- Swärd, G (1999). *Åtgärdsprogram- För barn med behov av särskilt stöd*. Lund: Studentlitteratur.

Lindblad, S, Linde, G & Naeslund, L (1999). *Ramfaktorteori och praktiskt förnuft I Pedagogisk forskning i Sverige* årgång 4 nr 1, s. 93-109 ISSN 1401-6788,. Göteborgs Universitet.

Linde, G (2000). *Det ska ni veta- En introduktion till läroplansteori..* Andra upplagan. Lund: Studentlitteratur.

Lindström, L. & Lindberg, V. (red. 2011). *Pedagogisk bedömning. Om att dokumentera, bedöma och utveckla kunskap*. Stockholm: HLS Förlag.

Lundahl, C (2012). *Bedömning för lärande*. Finland. Nordstedts förlag.

Måhl, P i Pettersson, A (red) (2007). *Sporre eller otyg- om bedömning och betyg*. Malmö. Lärarförbundets Förlag

National curriculum. 2012-23-01.

<http://www.education.gov.uk/2012-23-01schools/teachingandlearning/curriculum>

Pate, R & Davidsson, B (2003). *Forskningsmetodikens grunder - Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.

Skolverket. (2008a): *Allmänna råd och kommentarer. För arbete med åtgärdsprogram*. ISSN 1404-4549, Stockholm: .

Vetenskapsrådets forskningsetiska principer. 2012-10-18.

<http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>.

Ölmér, I (2011). *Åtgärdsprogram: ett verktyg i skolans vardag*. Upplaga 3. Västerås. IÖ Respons.

Bilaga 1

Intervjufrågor Åtgärdsprogram:

1. Hur och vem utformar själva åtgärdsprogrammets utformning på din arbetsplats?
2. Involveras föräldrarna och du som lärare i åtgärdsprogrammen för att delta i att eleven skall nå målen?
3. Hur arbetar du med åtgärdsprogrammen (Uppföljning etc)?
4. Vad påverkar dig och dina kollegier i arbetet med åtgärdsprogram?
5. Hur ser du som lärare på åtgärdsprogram? Gagnas eleverna av detta eller finns negativa effekter av att eleven får ett åtgärdsprogram på sig?
6. Hur följer du upp åtgärdsprogrammen? Skiljer sig detta arbetssätt från dina kollegers?
7. När (speciell tidpunkt) tas beslut om att sätta in åtgärdsprogram och av vem/vilka?
8. Finns specifika rutiner på skolan när ett åtgärdsprogram skall sättas in och hur ser i så fall dessa ut?
9. Skriver man åtgärdsprogram i alla ämnen?

Bilaga 2

Individual Education Plan For:

Class:

Date:

Weekly Support:

Classteacher:

Target	Baseline Assessment	Plan for achieving target	Success Criteria	Progress

Adults involved:

Signature/Date:

(Head of Inclusion)

(Parent/Carer)

Bilaga 3

Litteratursökning

Syfte och frågeställningar:

Syfte

Syftet med denna studie är att se hur lärare arbetar med åtgärdsprogram i idrott och hälsa. Avsikten är att undersöka och utveckla mina och läsarens kunskaper kring hur man arbetar med åtgärdsprogram i Sverige och Storbritannien och vilka effekter och vilken påverkan åtgärdsprogrammen har och får för elever och lärare.

Frågeställning

Hur arbetar lärare med åtgärdsprogram i Sverige och Storbritannien i idrott och hälsa?
Vad påverkar detta arbete enligt lärarna? Vilka effekter får åtgärdsprogrammen för eleverna enligt lärarna?

Vilka sökord har du använt?

Department of education, skolverket, ramfaktorer, English Curricullum, betyg och bedömning, iup,

Var har du sökt?

Google, diva, Stockholms universitetsbibliotek

Sökningar som gav relevant resultat

Skolverket, läroplaner och allmänna råd.
Department of Education, läroplaner I Storbrittannien.